

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

leden 2026

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně

Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

rádi bychom zahájili 15. ročník našeho časopisu něčím opravdu pozitivním, ale nechceme si vymýšlet. Na druhou stranu existuje spousta signálů, že se některé věci mohou vyvíjet nezávisle na převažujícím názorovém a politickém proudu. A to je ta pravá konstruktivní naděje i určitý směr do budoucna. Celospolečenský vývoj nemusí být zrovna růžový, ale o výsledcích rozhodují pořád ještě konkrétní činy. A v oblasti ochrany přírody to platí zrovna tak. Na str. 3 tohoto čísla se opět pouštíme do krátkého zhodnocení české politické situace právě s ohledem na ekologická témata. Čtení to jistě nebude radostné. Ani globální souvislosti nejsou povzbudivé. Před

Z obsahu tohoto čísla:

Perlorodka - tajuplná kráska čistých řek	2
Česká ochrana přírody v rozkladu.....	3
Odebírejte lokální zeleninu z rodinné.....	4
Objevy detektiva Ledňáčka.....	5
Ekošpeky - 28. Nerecyklovatelné plasty.	6
Střevlík vrásčitý.....	8
Večer s dokumentem - 143. díl.....	8
Pozvánky - leden 2026.....	9
Mýty a pověry v lesnictví.....	10
Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi..	12
Droždí - nejen na pečení.....	12

koncem roku proběhla ostře sledovaná již třicátá klimatická konference - takřka symbolicky v srdci Amazonie. Závěry konference jsou veskrze rozpačité až smutné. Z podstatných věcí se vlády v dnešní složité geopolitické situaci nedohodly prakticky na ničem. Zčásti také „zásluhou“ toho, že akci sekundovalo na 1600 lobbistů fosilního průmyslu. Absurditu dnešní doby už jen dokresluje fakt, že ač byla konference zaměřena i

Foto -jj-

na ochranu tropického deštného lesa před deforestací, pro potřeby lepší dostupnosti města Belém, kde se setkání konalo, bylo vystavěno 16 kilometrů dálnice skrze chráněnou část Amazonského pralesa (více viz [zde](#) nebo [zde](#)). Navzdory těmto neveselým zprávám většinou s politickým podtextem jsme však zásobováni i pozitivními novinkami. V ČR i po celém světě běží celá řada zajímavých projektů na ochranu nebo obnovu zajímavých a cenných lokalit. Sledujeme bouřlivou proměnu energetického sektoru vstříc obnovitelným zdrojům, přičemž důležitým hráčem je nyní i Čína, bez které byly prozatím klimatické vyhlídky chmurné. Stále více legislativních změn nyní zohledňuje i zájmy některých mimolidských zvířat, atd. To všechno může v dnešní nelehké době představovat určitý hnací motor pro aktivní přístup a další konání.

V roce 2026 přejeme v rámci možností pozitivní mysl, váš Kompost. -jj-

Reakce, příspěvky, odběr: jan.juras@knih-st.cz

Archiv čísel: www.knih-st.cz/kompost

Perlorodka - tajuplná krása čistých řek

Perlorodka říční patří mezi nejstarší dosud existující živočichy. Vyskytovala se již společně s dinosaury v období pozdní křídy před více než 100 milióny lety. A nyní jí zvoní umíráček. Důvodem je činnost člověka za posledních několik století. Perlorodka je zároveň jakýmsi lakmusovým papírkem extra čistých vod - tedy takových, bez kterých se člověk neobejde. Není divu, že její příběh je jedním z nejvíce, i když smutně fascinujících a symbolických příběhů soužití člověka s přírodou.

V prosinci dovezl pan Robert Ouředník ze společnosti Bivalvia s.r.o. kromě několika lastur i velmi poutavou přednášku z cyklu besed Zelené otazníky. A i když mnohé nalákala samotná tajuplná perlorodka říční, povídání se dotklo mnoha podstatných témat soudobé ochrany vod a krajiny. Pokud tedy víme, že perlorodka na Zemi přežila od dob dinosaurů, a tragicky mizí zejména v posledních dekadách, musíme být také schopni postihnout, čím konkrétně to je. A to se přednášejícímu povedlo znamenitě.

Přednáška pana Ouředníka byla jakýmsi systematickým loupáním cibule, kdy jsme od širších souvislostí přešli konkrétněji k tématu vodních živočichů, resp. mlžů, resp. perlorodky a jejího fascinujícího životního cyklu. A jak známo, při loupání cibule se slzí. Hluběji nezainteresované posluchače tak mohly některé informace o našem chování v krajině lehce šokovat.

Avšak ani ti v tématu otrkanější neodcházeli bez poskvrny. Ochrana vodního prostředí v kontextu dnešní doby je problematika velmi surová. I když se některé jednotlivé parametry zdají být v porovnání s dobou nedávno minulou o poznání lepší, celkový stav vodní krajiny je tristní. A mohou za to jak konkrétní lidé (hospodáři), tak i systémové nastavení našeho krajinného působení. Ať už se různá pochybení dějí z pouhé neznalosti, pohodlnosti nebo za účelem maximalizace zisku, výsledek bude vždy podobný. Vzhled a fungování naší říční sítě jsou na hony vzdálené tomu, co by se dalo považovat za ideální stav. A už vůbec nemluvě o stavu, který by byl vyhovující pro perlorodku - tedy jeden z nejnáročnějších vodních organismů.

Povodí, prameniště, potůčky, potoky i dolní toky našich řek - to všechno jsme proměnili k obrazu svému. Narovnáváme, zahlubujeme, splachujeme půdu, znečišťujeme..., nenápadně, po kouskách. Tu oprava břehové nátrže, tam zbytečné vyhrabání písčitého nánosů po povodních. Rekonstrukce propustku s ponecháním výškového stupně, betonování dna, odvodňování lesních cest, nedostatečné zbytkové průtoky na MVE, pastva

Prohrábka koryta řeky jako jeden z negativních a zbytečných zásahů do vodního prostředí, foto Robert Ouředník

dobytky, zanášení přehrad, odlehčování jednotných kanalizací. Něco poměrně malé a řešitelné zásahy, něco záležitosti s nutnými legislativními změnami a miliardovými investicemi. To vše jsme si zevrubně a na konkrétních příkladech ukázali a dozvěděli jsme se, jak to souvisí s vodním životem.

A výše uvedené není zdaleka jen otázkou ČR. Situace je děsivá na všech kontinentech, jak jsme viděli na výmluvných grafikách. Není tedy žádným překvapením, že mlži jsou nejohroženější skupinou vodních organismů vůbec. Zčásti proto, že jejich možnosti migrovat jsou velmi omezené, zčásti pro svůj složitý rozmnožovací cyklus, ale hlavně proto, že jsou nejcitlivější na kvalitu vody a sebemenší změny.

Zatímco situace běžnějších druhů mlžů v ČR není při pohledu do podkladů síťového mapování tak dramatická, k vážnému úbytku zde v posledním desetiletí ve srovnání s historickými záznamy došlo. Perlorodka říční však potřebuje jen ty opravdu nejčistější a nejprokysličenější vody. Historicky šlo o horní toky Vltavy, Malše, Otavy, Blanice... a několik sporadických nálezů z Vysočiny a západního a severního okraje Čech. V polovině 20. století dochází k ostrému zlomu. Na vině je výstavba přehrad (přerušování migrace některých lososovitých ryb nezbytných pro rozmnožování perlorodek), znečištění vod průmyslovými podniky na horních tocích a další faktory. Zbytkové populace dnes přežívají v některých úsecích řek jižních Čech a Ašského výběžku. Vzhledem k dlouhověkosti perlorodek jde do určité míry o tzv. extinkční dluh, kdy některé populace již nejsou schopny úspěšného rozmnožování, ale přesto stále přežívají.

S tím vším se snaží bojovat [Záchranný program perlorodky říční](#), který je rozkročen mezi aktivní zásahy v povodí klíčových řek a jejich ochranu a konkrétní umělé mechanismy pro podporu populací perlorodky. S tím velmi úzce souvisí již zmiňovaný a specifický rozmnožovací cyklus. Perlorodka říční je charakteristická schopností produkce velkého množství „rozmnožovacího materiálu“, avšak s velmi nízkým podílem úspěšnosti rozmnožení. Po oplození vznikají larvy (glochidie), které se mohou uchytit jen na žábrách několika málo konkrétních druhů ryb (u nás pstruh obecný potoční), kde paraziticky absolvují další fázi vývoje trvající kolem 9 měsíců. Poté ve velikosti zhruba 0,3 mm odpadávají do sedimentu dna, kde pasivně žijí dalších 5-10 let do fáze, kdy se uchytí pomocí své nohy. Jako potravu přijímají filtrováním z vody organický materiál a drobné vodní organismy. To vše navíc v závislosti na striktně daném rozmezí kvalitativních parametrů vody. Není tedy divu, že úspěšnost rozmnožování se matematicky pohybuje v nepatrných zlomcích původních množství zárodečných buněk. A co je ještě podstatnější - na mnohých místech výskytu perlorodek zcela chybí některý z podstatných článků tohoto složitého řetězce. Perlorodka se v českých zemích dožívá kolem sta let, v chladnějších severních oblastech to může být i více než dvakrát tolik. Každý dospělý jedinec nebo životaschopná populace je tedy výsledkem matice mnoha neobvyklých a přísných faktorů a lidským pohledem až určitým přírodním zázrakem.

Foto Robert Ouředník

Na přednášce samozřejmě zazněly i očekávané perličky o perlách perlorodek, neméně zajímavé informace o invazních druzích mlžů, historii mapování nebo podpoře populací umělými „poloodchovy“ prostřednictvím nejrůznějších udělatek. Krom toho, že příchozí měli možnost vyslechnout poutavé až napínavé vypravování, mohli si také udělat obrázek o jednom z nejzajímavějších přírodních procesů. Procesů, které byly dříve běžnou součástí i naší přírody, ale které nám v této chvíli utíkají kvůli našemu přístupu ke krajině mezi prsty. Snad ještě není úplně pozdě. -jj-

Překopávky

Česká ochrana přírody v rozkladu

Když jsme do [předminulého čísla](#) psali o tristním vývoji povolební situace na české politické scéně, tušili jsme, že se to nezačne měnit k lepšímu jen na základě přání mnoha soudných lidí. Tak by to fungovalo pouze v ideálním světě, ve kterém bohužel nežijeme. Také jsme tušili, že to nebude procházka rozkvetlou zahradou a že za ochranu přírody budeme muset nyní bojovat daleko víc než kdykoli předtím. Současný stav však připomíná spíše nepovedenou surrealistickou divadelní hru. A co je horší – projevuje se v ní celá řada hlubších problémů, kterým jako společnost čelíme.

Celosvětová vlna populismu notně podporovaná prostředky moderních digitálních technologií umožnila politikům jako Trump, Bolsonaro, Orbán nebo Fico rozhodovat o osudu nás všech. Nevyhnula se bohužel ani České republice. Premiér Andrej Babiš rozehrál jedno z dějství své politické kariéry, které by se mohlo po vzoru televizních reality show nazývat boj o imunitu. Jinými slovy spojenectví s kýmkoli, kdo mu umožní sestavit životaschopnou vládu a ochránit ho před trestním stíháním. Pokud bychom tedy měli hledat viníky současné situace, aniž bychom jmenovali konkrétní politiky (protože ti jsou jenom obrazem většinové vůle lidu), mohli bychom za ně označit všechny voliče bloku ANO, Motoristů a slepence SPD. Při sledování širších souvislostí se totiž dal tento vývoj poměrně snadno odhadnout. Možností je samozřejmě také to, že současný směr voličům oněch stran nevádí, případně že vzniklé nepříjemnosti nepovažují za podstatné (což je možná ještě horší).

Předseda strany Motoristé sobě Petr Macinka tedy nakonec vytáhl v losování o přiřknutá ministerstva slámku s postem ministra zahraničí. A dočasně vede i Ministerstvo životního prostředí za Filipa Turka, který kvůli bolesti zad zatím nezvládl vysvětlit prezidentovi své sklony k neonacismu. Pokud si stále ještě lámete hlavu nad tím, jak může strana, která má „protizelenou“ agendu přímo ve svém popisu práce, vést Ministerstvo životního prostředí, je to vcelku zbytečná námaha. Pokud odmyslíme přímé napojení na uhlobarona Tykače nebo podnikatele Fabičovice, jehož byznys je komplikován vyhlášením CHKO Soutok, vlastně ani žádné relevantní důvody neexistují. Všechno se zdá, jako kdyby na Motoristy tohle ministerstvo prostě zbylo. Říkáte si, že tuhle absurditu

by nebylo myslitelné v žádné normální demokratické zemi ani navrhnout, natož aby se stala skutečností? Souhlasím, bohužel už dávno v normální demokratické zemi nežijeme. Navíc tahle situace odkrývá něco mnohem hrozivějšího. To, jak je agenda ochrany životního prostředí vlastně celospolečensky vnímána. Dlouhodobě zlehčované téma klimatické změny, ekologický neziskový sektor vnímaný jako obtížný hmyz na cestě k ekonomické prosperitě atd. Skvěle to ve svém komentáři vystihnul Jan Lipold (viz [zde](#)): „Kdyby se Petr Macinka býval vymezoval vůči lékařům nebo pojišťovnám a prohlásil, že poteče „bílá krev“, a pak měl převzít klíče od Ministerstva zdravotnictví, to by asi vláda jen tak nevznikla. Kdežto zpochybňování ekologie, výsměch a slovní útoky na aktivisty se berou jako standard veřejné diskuze.“

**Filip Turek a Filipové Turkové,
foto Marek Musil**

Není asi tak daleko od pravdy myslet si, že téma ochrany životního prostředí bylo v ČR ku prospěchu mocných hozeno přes palubu. A určitě tomu dost napomohlo, že je dlouhá léta vnímáno jako vysmívaný otloukánek. Bohužel se nedá očekávat, že by s tím v této situaci mohla něco zásadního provést poslední pojistka demokracie – prezident Petr Pavel. A to nemyslím ani tak jeho morální zásady nebo názory, jako spíš zákonné možnosti (viz např. [zde](#)). V tomhle ohledu bude asi problematičtější Turkova zdvižená pravice než to, že by tohle důležité ministerstvo vedla parta nekompetentních diletantů s antiekologickým programem. Proč není agenda Ministerstva životního prostředí vnímána přinejmenším naroveň ostatním agendám? To je otázka, na kterou si musí už každý z nás odpovědět sám. Navíc si upřímně myslím, že je úplně jedno, jestli bude MŽP ovládat Turek nebo někdo jiný z Motoristů. Průšvih to bude tak jako tak.

Že prohlášení o tekoucí zelené krvi nebyla jen slova do větru, dal tušit zastupující protektor (pardon, ministr) Macinka pouhých pár dní po svém nástupu. Na popud spolustraníka Turka chtěl umožnit, aby za naši republiku na Radě ministrů životního prostředí v Bruselu hlasoval slovenský ministr ŽP Tomáš Taraba (viz [zde](#)). Ano, jedná se o politika, který dříve kandidoval za fašistické Kotlebovce, takže vrána k vráně sedá. Naštěstí se tento bezprecedentní krok podařil jenom napůl (viz [zde](#)). Dalším očekávatelným krokem pak byly čistky na některých postech a škrty pro celkové zeštíhlení agendy ministerstva. Od ledna by měla zcela zaniknout sekce ochrany klimatu (viz [zde](#)). Celou trajektorii už pouze dokresluje Macinkův bonmot, že klimatická krize jeho nástupem na pozici skončila.

U toho se ale ještě chvilku zastavme. Výše uvedené se může na první pohled zdát jako projev nekompetentnosti nebo oné principiální protizelené rebelie. Jak ale velmi správně poznamenal další komentátor Matěj Moravanský (viz [zde](#)), vše se spíše jeví jako promyšlená kouřová clona, která má zakrýt důležitější souvislosti. A to právě fakt, že Motoristé plní na MŽP politické zadání svých chleboďárců a sponzorů – vlivných osob, které budou z působení Motoristů ve vládě profitovat. Na úkor nás všech. Jasně že Petr Macinka nezvládne ukončit klimatickou krizi, ale třeba podpora obnovitelných zdrojů energie, agenda emisních povolenek nebo plateb za rekultivaci severočeských dolů, to vše už spadá do gesce ministerstva, které bude on a posléze jeho nástupce řídit.

Že se celá situace zdá totálně beznadějná? Možná na první pohled. Pod pokličkou však vře vcelku nevyzpytatelný guláš namíchaný pouze pro potřeby Babišovy imunity. Kromě ekologicky smýšlející části společnosti utrpěli největší otřes voliči Okamurovy SPD. Za tuto stranu dosazený ministr obrany Jaromír Zůna proklamoval pokračování muniční iniciativy na pomoc Ukrajině a dokonce označil Rusko za agresora konfliktu. Což musí být pro SPD, která téměř celou svou předvolební kampaň založila na opačné notě, vcelku studená sprcha. Podobné události nejsou jen příkladem toho, že Českou republiku ještě zcela neopustil zdravý rozum, ale hlavně toho, že v současné chvíli fungující vláda se může při každém ostřejším názorovém střetu sesypat jako pověsný domeček z karet. Naděje pro životní prostředí tedy nespočívá v tom, že by snad česká společnost konečně začala brát ekologická témata vážně, ale v tom, že tahle hrůzovláda nebude přírodě škodit celé čtyři roky. -jj-

Odebírejte lokální zeleninu z rodinné farmy Svobodné Hory

Jsme rodinné hospodářství Svobodné Hory a už několik let se věnujeme pěstování sezónní zeleniny a květin v režimu ekologického zemědělství. Hospodaříme bez chemie, s velkým důrazem na zdravou půdu, biodiverzitu a skutečnou chuť plodin. Vycházíme z principů *market gardeningu* – efektivního využití plochy, pestrého osevního postupu, který umožňuje uživit rodinu a zároveň pečovat o krajinu.

Zeleninu prodáváme především formou bedýnkového systému (komunitou podporovaného zemědělství - KPZ) – tedy pravidelného odběru čerstvé sklizně přímo od farmáře. Každá bedýnka obsahuje to nejlep-

ší, co je v danou chvíli na poli a ve fóliovnících zralé. Odběratelé tak mají přehled o původu svého jídla a mohou jíst lokálně, sezónně a s vědomím, kdo a jak jejich potraviny vypěstoval.

Naše sezóna trvá od května do listopadu, celkem má 26 týdnů. Na jaře začínají bedýnky prvními listovými saláty, špenátem, ředkvičkami, jarní cibulkou a bylinkami, později doplněnými o brokolice, květáky, kedlubny nebo ranou mrkev. Přelom jara a léta patří plodové zelenině z fóliovníků – okurkám, paprikám, později rajčatům, spolu s novými bramborami, fazolkami nebo červenou řepou. V létě jsou bedýnky nejbohatší a nejbarevnější, plné čerstvých chutí a vůní pole. Podzim přináší kořenovou zeleninu – mrkev, řepu, dýně a skladovatelné plodiny. Ke konci sezóny přibývá kapusta, pórek, zelí. Bedýnky tak přirozeně vedou k vaření z toho, co roste tady a teď, a k návratu k sezónní kuchyni.

Příklad zeleninové bedýnky, foto Jakub Pešek

Součástí farmy Svobodné Hory je také pěstování sezónních řezaných květin. Nabízíme možnost přidat si k zeleninové bedýnce pravidelnou kytici, uvázanou z květů, které právě kvetou v naší zahradě. Kytice jsou pěstované bez chemie, jsou plné vůně, vážeme je ručně a vždy odrážejí aktuální roční období.

Kromě pěstování zeleniny a květin se na farmě věnujeme také vzdělávání – pořádáme exkurze, workshopy a spolupracujeme s Farmářskou školou na podpoře nové generace malých ekologických farmářů. Farma Svobodné Hory pro nás není jen výrobní místo, ale živý prostor, kde se potkává zemědělství, vzdělávání a komunita.

Pro sezónu 2026 otevíráme přihlášky 12. ledna. Zájemci mohou už nyní vyplnit email na webu [zde](https://svobodnehory.cz/) a dáme jim vědět bližší informace na začátku ledna. Cena za bedýnku je 590 Kč / týden + 50 Kč na dopravu na výdejní místo. Je možné si zvolit týdenní nebo 14denní interval odběru. Úhrada probíhá dle principů KPZ předem na začátku sezóny (případně ve dvou splátkách). Prozatím je možné zeleninové bedýnky vyzvedávat u nás na farmě, případně na stávajících výdejních místech. Touto cestou oslovujeme Strakonice a bližší okolí; v případě vyššího zájmu (min. 8 odběratelů) bychom pravidelně zaváželi i do tohoto města. Pokud by byl počet zájemců nižší, pokusili bychom se najít takovou cestu, abychom i strakonické zákazníky zvládli obsloužit bez větších komplikací. V současné době hledáme vhodné výdejní místo (provoz s pevnou otevírací dobou) ve Strakonici. Pokud byste o něčem věděli, ozvěte se. Více informací o bedýnkovém systému i o naší farmě se dozvíte na našem webu: <https://svobodnehory.cz/>. **Jakub Pešek**

Objevy detektiva Ledňáčka

Na obálkách knížek o ptactvu se často objevuje fotografie nebo obrázek sympatického podsaditého opeřeného chlapíka se silným zobákem, klidným výrazem v korálových očích a až neuvěřitelně výrazně zbarveným bříškem. Skoro celá přední strana jeho těla má tak zářivou růžovočervenou barvu, až se zdá, že v takhle nápadném „oblečení“ přece není možné se v přírodě schovat před dravci a uhájit holý život. Jak jste už asi poznali, je řeč o hýlovi obecném, a to vlastně jen o samečkovi, vzhledem k tomu, že samička má bříško šedohnědé a pozornosti tedy ujde dost snadno. Stejně maskovaná jsou i mláďata a liší se od své maminky jen šedou barvou hlavy. Chybí jim černá čepička.

Když o tom tak začneme uvažovat, uvědomíme si, že ale ani my lidé hýla venku moc nevidáme, ačkoliv není nijak zvlášť vzácný. Jak to? Odpověď je nakonec jednoduchá: rád pobývá v hustých keřích a v korunách jehličnatých nebo i listnatých stromů. Spatřit jej můžeme nejspíše v zimě, jak se rýsuje v holém větroví proti obloze nebo ještě lépe u země proti sněhu. Zalétá v té době blíž k našim obydlím a dá se podle toho odhadnout, že zima už to se svým příchodem myslí opravdu vážně. Podobně nám to napovídají i kvícaly, mlynařici nebo střízlíci.

Když se setkáme s hýly, je to opravdu krásná podívaná. Bývá jich i větší hejno a celý výjev pak připomíná kýčovitou vánoční pohlednici. Méně zkušený pozorovatelé si mohou myslet, že vidí červenky, protože ty také bývají námětem zimních obrázků (hlavně britských) a mají barvu svého hrdla zapsanou i ve svém jménu. Kdo o ptácích přece jenom něco ví, ten se ovšem v tomhle splést nemůže. Červenka u nás v zimě pobývá jen v případě mírného počasí (bývají to v takovém případě především ptáci ze severu), je útlá, má tenký zobáček a červená (lépe řečeno oranžová) je jen na náprsence. Jinak zbarvený má oproti hýlovi i zbytek těla. Můžete si to porovnat např. na videích [zde](https://www.youtube.com/watch?v=zde) (hýl) a [zde](https://www.youtube.com/watch?v=zde) (červenka).

Na svou krásu hýl v minulosti někdy doplácel tím, že býval chytán do zajetí, do klece. Tam udivoval jak svou barvou (která ale postupně ztratila na intenzitě), tak příjemným zpěvem. To bylo to hlavní. Hýl nemá zpěv vrozený, ale odposlouchaný – ať už v přírodě od rodičů, nebo v zajetí od lidí. Díky učenlivosti v zajetí předčil své víceméně jednotvárné běžné hlasové projevy a byl tím proslulý ještě více než jiní ptačí pěvci.

Dokázal se naučit naprosto čistě i dvě tři hvízdané melodie napodobující nějaké oblíbené písničky. Například v knize Vladislava Šíra „Ptactvo české“ (1890) autor uvádí, že slyšel hýla zpívat "Kde domov můj". A v knížce Klause Nottmeyera „Radost z pozorování ptáků v lese“ (2022) je zmíněn dokonce i případ, kdy anglická královna Viktorie zaplatila za dva takové nadané hýlí zpěváky velké peníze.

Foto Vilém Hrdlička

nebo v záhubu uvádí. Na svobodě se nalézající pták neodolá vášnému "djý-djý" zajatce i nápadnou léčku přehlédáje. Není sváru, není nedorozumění v hejně hýlů, jeden druhému, bez rozdílu pohlaví, prokazuje jen úslužnost. Něžně tulí se k sobě a zobáčkují párky, starostlivě celé hejno volá druhá, jenž se zatoulal.

Hýl nepatří k těm ptákům, kteří si hlídají teritorium a vetřelce zahánějí svým zvučným hlasem. Ozývá se v přírodě spíše tiše a jakoby smutně - jemným flétnovým vábením. Díky němu pak jeho dobře skrytého původce při troše trpělivosti i objevíme. A víte, že podle pozorování ornitologů jsou si hýlí páry po celý život věrné? Jak si můžeme přejít v článku Jiřího Formánka na webu Českého rozhlasu ([zde](#)), sameček svou partnerku všude doprovází. I při stavbě hnízda, které se on sám neúčastní, se jí bez ustání ozývá. Také při krmení mláďat, kdy jiní pěvci nosí potravu střídavě, hýlí přilétají i odlétají od hnízda vždy pospolu.

To hlavní, na co by se nás tentokrát mohl zeptat detektiv Ledňáček, bylo už prozrazeno předem. Víme, kde se hýl nejraději skrývá a proč jej i přes křiklavou barvu samečků moc nevidáme. Je toho ale víc, co by se dalo ještě dodat. Tak tedy:

- Pro dospělé: Co mají hýlí rádi k jídlu? Silný zobák napovídá, že jde hlavně o rostlinnou potravu. Kde ji hýlí získávají? A čím krmí své mladé?
- Pro rodiče vědecky založených školáků: Tak jako se v době rozmnožování schovává hýlí pár, tak je skryté i jejich hnízdo. Víte, jak vypadá?
- Pro rodiny s batolaty: Co ještě jiného než naivitu může znamenat úsluví o hejlovi na nose? Týká se to vždycky jen takových lidí, které lze snadno ošidit? Uměli byste doplnit vynechaná slova a vyčíst to v říkance z knihy „Ptáčkové“ (2010) od Jaromíra Zpěváka?

V létě v zimě žije venku
a má rudou ...
Když se ... sype na zem

a nosík máš rudý ...,
jako by mně zdálo se,
že máš ... na ...

Odpovědi najdete na straně 12. **-ah-**

Ekošpeky - 28. Nerecyklovatelné plasty

Češi jsou označováni za jedny z nejlepších třídačů odpadů v Evropě. To je možná pravda (i když záleží samozřejmě na způsobu výpočtu). Otázkou, těžkou jako kámen, však zůstává, jak moc je to ku prospěchu věci, resp. jak samotné třídění ovlivňuje celková odpadová čísla - úroveň recyklace zejména. Mezi tříděním a úspěšnou recyklací (tedy materiálovým využitím odpadu) totiž ještě stále zeje poměrně hluboká propast, ač jsou tyto dva pojmy ve veřejném prostoru často zaměňovány nebo směřovány pod jednu skutečnost. U některých materiálů (typicky sklo nebo papír) je tato propast samozřejmě o dost menší a tyto odpady se daří z větší části držet ve smysluplném oběhu. Potíž však nastává zejména u plastů. Pokud nám tedy média nebo PR oddělení společnosti EKO-KOM opakují, že tříděním odpadů pomáháme

chránit přírodu, je to pravda jenom částečně. A to v žádném případě nezpochybňuji tento zdravý návyk. Myslím si dokonce, že by se mělo jednat o zcela automatickou věc, jako je čištění zubů nebo splachování záchodu. Od fáze, kdy jsme se tento návyk učili, je však třeba přejít dále. A zajímat se více o to, co se s vytríděným odpadem děje a zda se využívá tak, jak by mělo a jak je nám často prezentováno. A jestli bychom se neměli v souvislosti s odpady (zejména s jejich vytvářením) začít chovat trochu jinak.

Ale pojďme se nyní podívat pod poklop žlutých kontejnerů. Ty jsou totiž doposud v říši odpadů opředeny nejvyšším množstvím bájí a kouzel. V první řadě - žluté popelnice nejsou ani zdaleka čarovné skříňky, které zkonsumují jakýkoli plastový odpad a po návratu z recyklačního řetězce nám vrátí nové plastové předměty a obaly. Připomínají spíše císařovy nové šaty, které mají za úkol zakrýt obrovské hluché místo naší recyklace. Číslo se různí, ale v průměru se udává, že recyklací projde pouze zhruba 40 % vytríděných plastových odpadů. Obsah žlutých kontejnerů končí na dotřídovacích linkách, kde je pro míru recyklace rozhodující poptávka po jednotlivých meziproduktech. Jinými slovy instrukce pro obsluhu, které plastové odpady vytrídí k dalšímu využití a které ponechat do tzv. výmětu (zbytku po dotřídování). Tento proces (i když se může v různých provozech lišit na základě konkrétní poptávky v regionech) tak připomíná spíše vybírání několika málo cennějších komodit z masy ostatního. Vše ostatní pak putuje na skládku, v posledních letech pak čím dál více jako surovina do spalovny odpadů nebo do tzv. TAP (tuhého alternativního paliva) pro teplárny a cementárny.

Abychom byli konkrétnější. Nejlépe recyklovatelné jsou PET lahve, které se mohou stát tavitelnou surovinou pro vznik stejných nebo podobných výrobků. Další poměrně dobře recyklovatelnou surovinou je vysokohustotní polyethylen - např. některé kanystry, duté obaly, fólie... Dá se předpokládat, že i tento materiál je u známých výrobců a obalů dáván stranou pro recyklaci. Často se však bude jednat o tzv. downcyklaci, tedy přeměnu na výrobek nižší kvality. Dalším materiálem, který může projít procesem recyklace, je čistý (klasický) polystyren, k jehož oddělení shromažďování jsou uzpůsobeny i sběrné dvory. Do

Foto Petr Topič

velkých problémů se však dostáváme u „tvrdého“ plastu polypropylenu (typicky kelímky od jogurtů, jednorázové nápojové kelímky, některé další duté obaly) a nízkohustotního polyethylenu (igelitové sáčky a tašky, některé fólie, obaly potravin). Tyto obaly a plastové výrobky můžeme shrnout do velké skupiny, která je kvůli své rozmanitosti, malé velikosti, přísadám nebo těžké identifikovatelnosti pro obsluhu třídících linek víceméně nerecyklovatelná. Tedy přesněji řečeno - byla by lépe recyklovatelná za předpokladu mnohem dokonalejších procesů dotřídování a recyklace a hlavně poptávky po výsledném produktu. Což jsou jmenovatele, které v současnosti chybějí. A právě tato skupina je hlavní složkou onoho zmiňovaného výmětu, kde samozřejmě ještě končí další neurčité nebo kompozitní (z více druhů plastu vyrobené) obaly a předměty - třeba hračky, plastové součásti elektroniky a další.

Poněkud úsměvné pak tedy je, když se nás snaží různé kampaně EKO-KOMu školit, jak třídit některé zapeklitější předměty a obaly, a zároveň všichni zainteresovaní vědí, že takový odpad stejně nejspíš skončí na skládce nebo proletí komínem spalovny (viz např. [zde](#)). Pro úplnost je třeba doplnit, že některé druhy plastů (typicky PVC) do žlutého kontejneru ani nepatří, protože se recyklovat vůbec nedají a při jejich spalování vznikají karcinogenní sloučeniny.

Doposud si mnozí z nás mysleli, že pokud vyhodí kelímek od jogurtu nebo vaničku od hroznového vína do žlutého kontejneru (což je samozřejmě správně), bude s tímto odpadem náležitě naloženo a projde recyklací. S největší pravděpodobností tomu však tak nebude. Plast je past, jak zní název jedné z kampaní organizace Greenpeace. A to zejména pokud se jedná o jednorázový obal nebo výrobek, který slouží krátkou dobu a je odhozen coby krmivo žlutých popelnic. V lepším případě z něj vznikne něco jiného plastového (většinou méně hodnotného než původní předmět). V horším případě je využit při kontroverzním procesu spalování. A v tom nejhorším skončí na skládce nebo v životním prostředí, kde se bude stovky let „rozkládat“ či spíše rozpadat na mikroplasty zamořující celé potravní řetězce.

A jaké je řešení? Současný systém není zcela nepodobný známému Plzákovu „Zatloukat, zatloukat, zatloukat!“. Na místě je však spíš zvolat „Předcházet, předcházet, předcházet!“. To je v současné chvíli jediným skutečně účinným způsobem. Nejlepší je plast, který vůbec nevznikne / není vyroben ani koupen. Zkuste si udělat rešerši vámi využívaných plastových produktů a obalů. Určitě přijdete na mnoho příležitostí, kde by mohl být jednorázový a zbytečný plast nahrazen jiným návykem. -jj-

Střevlík vrásčitý

Střevlíka vrásčitého (*Carabus intricatus*) jsme viděli na výletě pro veřejnost s členy ZO ČSOP Strakonice 7. ledna 2025 ve Vlčinách u Předních Zborovic (zápis z výletu [zde](#)) a vyfotil ho pan Vilém Hrdlička. Tento brouk je velký 20-40 mm. Zbarvení je černé s fialovo-modravým třpytivým povrchem, vzácně se zeleným nebo černým nádechem. Zesponu je černý, přívěsky jsou také černé. Hlava je silně vrásčitá, oči silně vystupující. Štít má dobře viditelné zašpičatělé zadní laloky. Krovky jsou oválného tvaru s četnými vráskami. V ČR patří k hojným druhům střevlíků, je to spíše podhorský až horský druh, vystupuje až do 1500 m n. m. Dospělci se objevují již v dubnu až červnu, druhá generace připadá na srpen až září. Jeho biotopem jsou lesy převážně listnaté, ale i jehličnaté, často také poblíž lomů. Hojně se vyskytuje též v parcích. Dospělci zimují pod kůrou nebo v hničícím dřevě. Střevlík vrásčitý je nočním dravcem, přes den se ukrývá pod kameny, v listí nebo v mechu. Lze ho spatřit i lovíciho během dne, za kořistí leze dokonce na stromy. **Eva Legátová**

Použitá literatura:

TRNKA, F.: <http://www.naturaboheica.cz/chaetocarabus-intricatus/> 13. 5. 2009

ZAHRADNÍK, J.: Brouci, Aventinum, Praha 2008.

Foto Vilém Hrdlička

Večer s dokumentem - 143. díl – Poselství Luny

10. prosince 1997 vyšplhala tehdy třiaadvacetiletá Julia „Butterly“ Hill do koruny 60metrové sekvoje v cenném kalifornském lese Redwood. Byla jednou z mnoha dobrovolníků a dobrovolnic, kteří „sezením“ na stromech nenásilně protestovali proti kácení hodnotného starého lesa. V tu chvíli si nejspíš neuvědomovala, že na stromě později pojmenovaném Luna stráví celých 738 dní a její čin se stane jedním z nejvíce ikonických příběhů environmentálního aktivismu.

Julia Hill utrpěla v roce 1996 vážná zranění při autonehodě, posléze hledá další životní směr, který nachází u aktivistů za záchranu kalifornských sekvojových pralesů. Tato činnost byla zaštiťována hnutím Earth First!, což je striktně nehierarchické společenství lidí, kteří se nenásilnými přímými akcemi snaží zabránit konkrétním ekologickým škodám. Jednou z činností byly právě protesty proti mýcení sekvojových lesů společností Pacific Lumber Company.

Na pozadí hrdinského aktu za záchranu konkrétního stromu se vlastně vykresluje archetypální střet ekonomických cílů moderní společnosti s obranou přírodních hodnot a složek životního prostředí. A rozhodně to není střet černobílý. Spíše se jedná o jakousi vícevrstevnatou sondu do činů a motivací lidí ve společnosti na vrcholu materiálního blahobytu.

Foto CCO

jednotlivce a kterak může nepatrná jiskra zažehnout velký oheň. Pojdme se nyní podívat na některé souvislosti o něco blíže (pokud si nechcete nechat vyzradit rozuzlení, nečtěte dále).

Na úspěchu kampaně kolem záchranu sekvoje Luna je pozoruhodné, že vlastně nebyla nijak více plánovaná. Julia byla jednou z mnoha, která měla vystoupit na provizorně zbudované ležení v koruně jednoho z hodnotných stromů. Nikdo nepředpokládal, že z „turnusu“, který měl původně trvat 14 dní, se nakonec stanou celé dva roky. To bylo z velké části dáno Juliiinou houževnatostí a silou ducha. Za dobu svého krátkého sezení nedošla svého cíle, rozhodla se tedy vytrvat do doby, než bude strom skutečně zachráněn. Což se nakonec podařilo. Ale takhle přímočarý ten příběh samozřejmě nebyl.

Protesty proti výše uvedené dřevařské společnosti probíhaly již delší dobu. Firma byla známa svou agresivní strategií, kdy holosečemi mohutných dřevin a devastací celých ekosystémů na strmých svazích kalifornských lesů navyšovala své zisky. Na této straně konfliktu s projevy občanské neposlušnosti stálo samozřejmě vedení spo-

lečnosti a její zaměstnanci z řad místní komunity - bohužel za tiché (a mnohdy i aktivní) podpory úřadů nebo policistů. Spor díky své mediální vděčnosti rychle přerůstá regionální hranice a stává se všeobecně známým. Na podporu Julie vystupují i mnozí politici. Vytrvalost odporu zaskakuje i vlivné zástupce dřevařského průmyslu, kteří uznávají, že jejich tvrdohlavý postup narazil a musí dojít k určitému přehodnocení pravidel hry. Zatímco boj o záchranu Luny v terénu trvá, probíhá i vyjednávání na úřednické úrovni. První pokus o dohodu končí neúspěchem - záchranou konkrétního stromu by došlo k odsouzení mnoha jiných, podobně cenných porostů. Protest tak pokračuje.

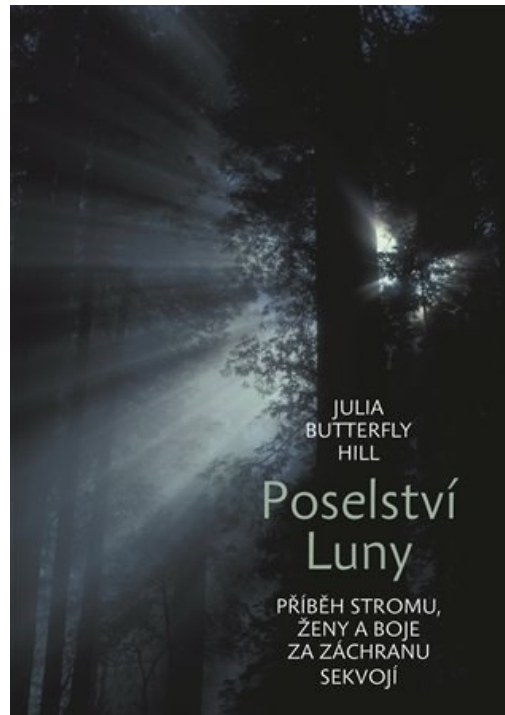
Během dvouletého období dochází k mnoha dramatickým situacím. Při jedné z bouří je Julia z koruny téměř smetena; podobné následky má i zákeřný „nálet“ helikoptéry dřevařů. Na jiném místě stejného protestu přichází o život jeden z aktivistů, na kterého padá pokácený strom.

Velmi podrobně je zdokumentován negativní dopad holosečné těžby v této oblasti. Nejen, že jsou káceni mnohasetletí velikáni, ale je narušováno i životní prostředí zvláště chráněných druhů živočichů. Na strmých svazích okresu Humboldt dochází kácením k vodní erozi, zanášení údolního toku bahnem a sesuvům půdy. Druhou stranou konfliktu je samozřejmě argumentováno ve prospěch zachování pracovních míst nebo tradic dřevařské činnosti.

Dokument dává možnost nahlédnout také do širšího pojetí protestů - zejména skutečností poplatných době. Je zde patrné ještě doznívání hnutí hippies a celkově je cítit silný spiritualistický nádech všech akcí. To by možná v dnešní době již neobstálo, ale v USA konce 20. století to fungovalo skvěle. Zároveň však nebyly průběh ani výsledky protestu zdaleka jenom zalité sluncem. Julia se ke konci svého působení rozchází se samotnými cíli hnutí Earth First!, kdy se díky mediálnímu pokrytí stává celebritou a neoficiální lídryní hnutí, což je v rozporu s původními myšlenkami.

Nejasnostmi je zahaleno také vyústění celé této akce. Protest dosáhl dílčího výsledku v podobě záruky zachování Luny a několik desítek metrů širokého ochranného pásma, na základě které mohla Julia po více než dvou letech slézt dolů. I když byl strom o několik let později výrazně poškozen motorovou pilou, stojí dodnes. O širších úspěších kampaně jsou však informace kusé. Je těžké dohledat, zda se úsilí aktivistů a aktivistek propadlo v nějakém rozsáhlejší měřítku do stylu lesnického hospodaření v cenných oblastech, nebo zda byla záchrana Luny pouze jakýmsi symbolickým ústupkem dřevařských magnátů. Jedna věc je však jistá. Příběh a osobní příklad Julie Butterfly Hill je jedním z mezníků novodobého environmentálního aktivismu.

Filmový dokument (viz [zde](#)) i stejnojmennou knihu určitě vřele doporučuji. -jj-

Pozvánky - leden 2026

Ekoporadna při ŠK zve:

Kurzy zdravého vaření

úterý 13. 1., nebo čtvrtek 15. 1. Vždy od 18 hod. na ZŠ Povážská (Nad Školou 560, Strakonice)

Další sezóna kurzů bude probíhat 1x měsíčně do května. Jednotlivé kurzy na sebe nenavazují, hlásit se můžete i jednorázově. Přijďte vyzkoušet netradiční postupy, nové suroviny a přípravu zdravotně přínosnějších pokrmů. Tématem lednového kurzu budou **rostlinné alternativy mletého masa**. Kurzovné 150 Kč, lektor Ing. Jan Juráš.

Přihlašování: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244.

Zelené otazníky - Novohradské hory - zaslouží si přísnější ochranu?

středa 21. 1., 18 hod., společenský sál ŠK (III. nádvoří strakonického hradu), vstupné dobrovolné

Novohradské hory jsou již přes 20 let přírodním parkem. Mají díky svým přírodním hodnotám šanci stát se chráněnou krajinnou oblastí? Jaké můžeme v tomto pohoří najít přírodovědné poklady? Jsou Novohradské hory svými kvalitami nějak srovnatelné s Šumavou? Na tyto a další otázky se pokusí odpovědět botanička AOPK ČR Mgr. Jana Janáková. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve:

Pondělní zastavení

PO 12. 1. Setkání s literaturou, tentokrát **se vzpomínkami krasobruslařky Evy Romanové**. Od 16:00, pobočka Za Parkem.

Ledňáčci

Schůzky rodin se zájmem o přírodu, tradice a lidové hry. Pro děti všeho věku (i v kočárku) s rodiči, prarodiči apod. Přicházet mohou i dospělí bez dětí nebo starší školáci bez dospělých. Pomoc při vedení programu je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. **Sraz v 16:00 před zámkem u vývěsky ŠK.** V lednu bude schůzka jen jedna, a to ve **čtvrtek 15. 1. Podíváme se ke kozičkám v hradním příkopu a dostaneme se až k nim za plot.**

Info:

Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem, Husova č. 380, Strakonice. Otevřeno PO a ČT 13–18, ST 8–12 hod. Kontakt: 380 422 720, tereza.machkova@kniha-st.cz.

ZO ČSOP Strakonice zve:

Přírodovědná procházka s poznáváním dřevin podle pupenů

ČT 22. 1. Sraz v 16:00 u altánu v Rennerových sadech. Projdeme park a okolí a pod vedením členů strakonické ZO ČSOP se pocvičíme v poznávání dřevin podle pupenů. [Zde](#) se můžete už předem podívat na popisy a fotky určovacích znaků. **-ah-**

Drobné smetí

Polsko zakázalo chov kožešinových zvířat

Polsko se stalo další zemí, kde v budoucnu nebude možný chov zvířat pro kožešiny. Bude tak 18. státem EU, kde tento zákaz platí. Více se dočtete [zde](#).

V Lužických horách se pohybuje kočka divoká

Výskyt potvrdily genetické analýzy i záběry z fotopastí. Kriticky ohroženému druhu se zde daří i rozmnožovat. Více informací se dozvíte [zde](#).

Stará vláda stihla schválit nové dotace pro agrofotovoltaiku

V nové výzvě bude připraveno celkem 300 miliónů Kč na podporu systémů, které spojují zemědělské hospodaření a instalaci fotovoltaických elektráren. Více informací viz [zde](#). **-jj-**

Literární okno

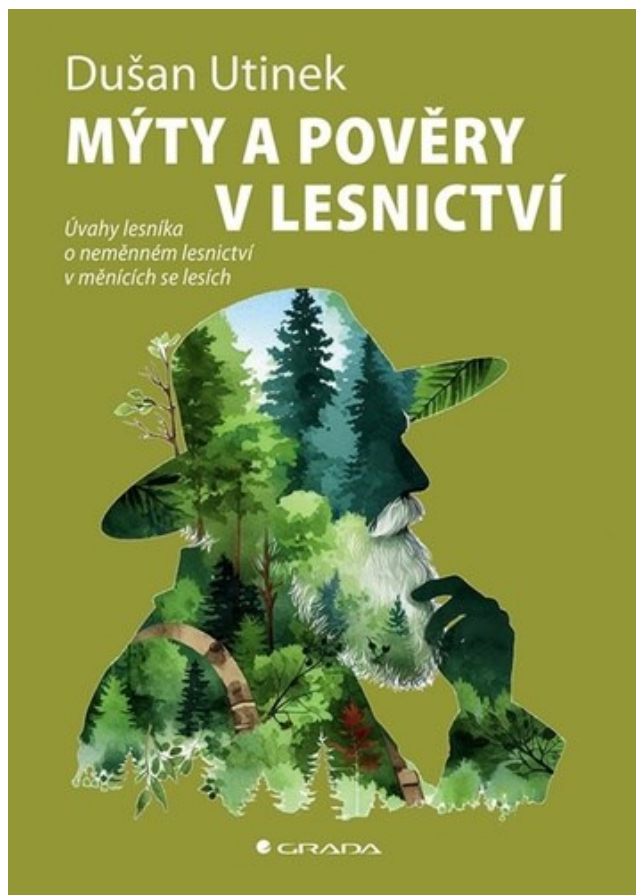
Mýty a pověry v lesnictví - Dušan Utinek

Lesnictví je jedním z nejkonzervativnějších odvětví lidské činnosti. A nevyplývá to pouze z mimořádně dlouhého produkčního cyklu běžného lesa, kdy jsou plody práce lesníka při založení porostu využitelné většinou až jeho potomky. Lesní hospodaření se stejně jako ostatní formy využívání krajiny v posledních dekáдах zcela podřídilo tlaku na ekonomický výkon. A to je vlastně základem pro většinu problémů, se kterými se dnes potýká. Předpokládám, že řada z nich je dnes všeobecně známá a není třeba je extra představovat ani čtenářům našeho časopisu. Stejnověké monokultury, pasečné hospodaření, les věkových tříd, pěstování dřevin v neodpovídajících stanovištních podmínkách... a z toho vyplývající kůrovcové gradace a oslabování biodiverzity, to vše podpořené klimatickou změnou.

Nic nového pod sluncem, o všem byly popsány stohy papírů a mluví se o tom i

v mainstreamových médiích. Proč se tedy ještě vše nepohnulo směrem k nějakým faktickým změnám? Jedním z autorů, který uhodil hřebík na hlavičku, je lesní hospodář Ing. Dušan Utinek, PhD., známý také jako propagátor středního lesa. Jeden z odborníků z praxe, který se na celý systém současného lesnického hospodaření snaží dívat otevřenými očima, ale zároveň do svých úvah a postupů komponuje některé „zapomenuté“ praktiky našich předků. V loňském roce připravil poměrně stručnou, ale výživnou publikaci *Mýty a pověry v lesnictví*, která se snaží nabourávat status quo převažujícího lesnického smýšlení. Stranou samozřejmě ponechávám otázku, zda si jeho práci dokáží s otevřenou myslí prostudovat ti, jichž se nejvíc týká, a zda si dokáží poupravit modus operandi své práce.

Základní problém podle Dušana Utinka plyne již z nejasné definice lesa pro současnou společnost, resp. to, jakými způsoby

se náhled na les měnil historicky a jaký zastáváme nyní. A jaký by bylo záhodno zastávat vzhledem k požadavkům, které od lesa očekáváme. Od jakéhosi živelného a neuspořádaného využívání lesů v minulosti jsme se dostali k čistě hospodářským snahám o maximalizaci produkce nejprve palivového dříví a pak i cenných dřevařských sortimentů. Tyto praktiky jsme za posledních 300 let vypilovali k dokonalosti - avšak pouze v ekonomické perspektivě. Negativní dopady těchto snah se nám vrací jako bumerang v období výrazně se měnících přírodních podmínek. Společně s rozpadem smrkových monokultur se začíná bortit i model tzv. moderního lesnictví. Mnozí lesníci však úzkostlivě lpějí na zažitých praktikách. A nutno dodat, že na vině není pouze onen zmíněný konzervatismus, ale také právě obrovské ekonomické tlaky, které se propisují nejen do samotné lesnické práce, ale i do legislativy. „*Vlastníci lesů začali postupem času do lesnictví přenášet představy z krátkodobé ekonomiky, odpovídající horizontu několika málo let, a vytvářet tak stále větší tlak na okamžitou ekonomickou efektivitu pěstování lesů.*“

Ústřední myšlenkou celé práce je přesvědčení, že les již dnes slouží i mnoha jiným potřebám než jen maximalizaci zisku jejich vlastníků z produkce dřevní hmoty. Na základě ostatních ekosystémových funkcí by tak měl být les jinak chápán, obhospodařován, a to všechno by se mělo projevit v zákoně, finančních pobídkách a uvažování samotných lesníků. Pěstování lesů je dnes zcela podřízováno technologiím zpracování dříví, i když by to mělo být spíše naopak. Lesy dnes zabírají více než třetinu rozlohy ČR a významně ovlivňují mnoho složek život-

ního prostředí. Současně je zpracování dřeva pouze nepatrnou výsečí celorepublikového HDP. Je tedy velkým otazníkem, zda by mělo být podnikání úzké skupiny lidí upřednostňováno a zákony chráněno před celospolečenskými ekologickými benefity plynoucími ze zdravé kondice lesů.

Tento pohled samozřejmě nezpochybňuje lesnictví jako druh hospodaření a byznysu. Nezpochybňuje ani snahy o zajištění soběstačnosti v produkci dřevní hmoty. I v této oblasti však moderní lesnictví zahrnovalo samo sebe do slepé uličky. Kůrovcové holoseče zcela zlikvidovaly rozumnou cenu dřeva a i v jiných dobách s ním bylo obchodováno na globálním trhu, tedy mimo hranice snah o regionální produkci, kterou je často argumentováno. „*Zaklínáme se produkcí obnovitelné suroviny a jejím strategickým významem a stát nás prostřednictvím zákona o lesích do té produkce nutí. Prováděcí předpisy nám ukládají, abychom dodrželi zákonnou povinnost obnovy neurčité holiny, abychom pěstovali určité dřeviny v plném zápoji a v daných počtech, a když přijde sklizeň, musíme se o odbyt postarat sami. Takto je dovedena do absurdní situace, kdy dříví je hlavním zdrojem příjmů na hospodaření v lesích.*“

Pokud by došlo k základní proměně hodnot na mnoha úrovních společnosti, muselo by nutně dojít i ke změně podoby lesnického podnikání. Produkce dříví by nebyla už dále hnacím motorem veškerých snah, kterým je všechno ostatní podřízeno, ale stala by se jednou z několika výstupů, které nám lesy poskytují. Muselo by dojít k odlišení soukromých zájmů vlastníka a veřejného zájmu společnosti na existenci lesa. Jakými konkrétními způsoby by toho mohlo být dosaženo, je právě tím know how, které autor dává k dispozici.

Co se týče oněch konkrétních mýtů a pověr v lesnictví, i na ty se samozřejmě v knize dostává. Je to několik strašáků nebo lesnickou komunitou neoblíbených témat, které autor uvádí na pravou míru. Jedním z nich je lesní pastva, která byla vlastně zcela zakázána až v roce 1960 a v současné chvíli se novou podobou lesnického zákona opatrně vrací. Dalším sprostým slůvkem jsou pařeziny neboli nízký les. Je rozebráno, pro koho mohou být v dnešní době výhodné s ohledem na to, že v minulosti byly využívány striktně k produkci palivového dříví. Dále přichází na přetřes svatá válka proti souším, břízám jakožto „plevelným“ dřevinám a za dodržování tzv. zakmenění, což už je de facto vyprázdněný pojem z minulosti. V závěru se autor otírá také o problematiku bezzásahových lesů.

Kniha Dušana Utinka je svěžím a stravitelným dílkem pro všechny, kteří se o lesy zajímají, vlastní je nebo si zkrátka chtějí udělat představu o tom, jak by se to dalo v současné neutěšené situaci dělat jinak. -jj-

Listovka

Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi

- Hýl má rád semena jeřabin (příčemž jejich dužnatý obal nechává být), šeríku, jasanu, javoru, hlohu, olše, jalovce, břízy, ptačího zobu, šípkové růže, různých travin... Žere i semena jehličnanů. Hledá je spadlá na zemi, protože ze šišek je vyloupnout nedokáže. Dokonce i svá mláďata krmí rozmělněnými měkkými semeny (pampelišky, jilmu apod.). A také nezralými borůvkami a jahodami. Jen v nepatrné míře jim nosí hmyz (např. mšice nebo pavouky). Na rozdíl od jiných pěnkavovitých ptáků tedy není na hmyzu závislý, nepocituje tolik jeho úbytek a patří ještě pořád mezi naše běžné pěvce. K tomu přispívá i to, že patří k druhům tolerujícím širší rozpětí klimatických podmínek (viz článek na webu ČSO [zde](#)).

V době hladu si doplňuje jídelníček také vyštípováním pupenů v ovocných sadech. Tak dalece to ale nepřehání, aby mu to měli lidé za zlé. Spíš mají radost, když ho mohou někdy zpozorovat na krmítku (jak ukazuje např. krátké video [zde](#)). Hýl nepatří mezi tažné druhy, ale je u něj obvyklé, že putuje ze severních zemí za potravou do míst s mírnější zimou. Uvádí se, že tito návštěvníci se u nás poznají podle poněkud větší postavy a výraznější barvy. Z našich hýlů jen malá část odlétá (do jihozápadní Evropy), ostatní tu zůstávají.

- Hýlí hnízdo je dobře schované ve větroví a znát jej můžete spíš z fotografií a videí než z přírody (viz např. [zde](#)). Výše zmíněný Jiří Formánek jej na webu ČR popisuje jako překvapivě pěknou stavbu: „... V základu ze suchých smrkových větviček, s trochou mechu, vykrouží kotlinku výhradně z jemňoučkových kořínků. Je až s podivem, jak může tak tlustým zobákem vytvořit tak filigránské dílo. Když se později objeví v kotlince pět krásně modrých vajíček s černými tečkami, z pohledu člověka je to malý estetický zážrak...“

Foto Vilém Hrdlička

- Do říkanky je potřeba doplnit tato slova: „náprsenku, snížek, mrazem, hýla, nose“.

Rudou barvu hýlího břicha může připomínat nos červený od mrazu. Hlavně maličké děti mívají v zimě někdy doslova „hejla na nose“. A „tváře jako slabikáře“. To je úsloví z doby, kdy se v první třídě slabikovalo z učebnic s červenými deskami. Méně známé je staré rčení o tom, že někdo chytá hejly. Jak vás asi napadá, myslí se tím nečinnost, líné okounění, nepatřičná nečečnost... Tedy to samé jako lelkování - chytání lelků... -ah-

Zdraví a strava

Droždí - nejen na pečení

Poslední kurz zdravého vaření v roce 2025 se točil kolem jedné nenápadné suroviny, která je běžně využívána pouze ke kynutí těsta při pečení. Ale málokdo ví, že čerstvé droždí je vhodné i jako surovina pro klasické vaření. Při takovém postupu využijeme nejen bezkonkurenční výživové hodnoty této potraviny (zejména vitaminy skupiny B), ale také chuťových vlastností droždí - do pokrmů dodává tzv. pátou chuť umami, resp. funguje jako přirozený zvýrazňovač chuti. Pro potřeby kurzu jsme oprášili některé starší oblíbené recepty a přidali jsme také předpis pro tvorbu dvou rostlinných alternativ sýrů.

Výživné tofu medaile

Ingredience: jemné ovesné vločky (cca 250 g), voda (300-400 ml), cihla uzeného tofu, rostlinný olej, čerstvé droždí (3 kostky), slunečnice (50 g), lněné semínko (3 lžíce), sůl (cca lžička), sójová omáčka (3 lžíce), půl pórku, česnek (4-5 stroužků), drčený pepř

Postup přípravy: Na oleji orestujeme doměkka nadrobno pokrájený pórek, přidáme droždí, sůl, sójovou omáčku, zhruba poloviční množství vody, dobře rozmícháme a necháme převařit. Vsypeme vločky a

dolijeme vroucí vodou tak, aby vločky veškerou tekutinu vsřebaly. Krátce provaříme, odstavíme a necháme vychladnout. Přimícháme nadrobno nastrohané tofu, slunečnici, drcené lněné semeno a utřený česnek. Dochutíme drceným pepřem, případně dosolíme. Tvoříme menší medailonky a smažíme z obou stran dozlatova.

Hokaido brambory

Ingredience: brambory, dýně hokaido (cca v poměru 2:1), cibule, rostlinný olej, sůl, drcený pepř

Postup přípravy: Brambory pokrájené na menší kostky a pokrájenou dýni hokaido vaříme dohromady v osolené vodě do změknutí brambor (a částečného rozvaření dýně). Slijeme a případně zlehka rozšťoucháme. Cibuli pokrájíme na půlkolečka a na oleji orestujeme do sklovata. Přimícháme k hotové směsi, dosolíme a opepříme.

Zapečené těstoviny s drožďovým sýrem

Ingredience na těstoviny: libovolné těstoviny (500 g), libovolná zelenina (např.: špenát, pórek, cibule, česnek, zelený hrášek apod.), případně další

Foto -jj-

ingredience - tofu atd., rostlinný olej, sůl / černá sůl, drcený pepř a další libovolné příhodné koření

Ingredience na drožďový sýr: rostlinný olej, hladká rýžová mouka (2-3 lžíce), droždí (3 kostky), voda (200-300 ml)

Postup přípravy: Těstoviny uvaříme doměkka v dostatečně osolené vodě. Zvolenou zeleninu, případně další ingredience pokrájíme nadrobno a vmícháme do hotových těstovin. Dosolíme, případně dochutíme dalším kořením. Přendáme na olej vylitý plech nebo do zapékací misky. Pečeme na cca 210 °C do lehkého zhnědnutí okrajů těstovin. Před koncem pečení zalijeme drožďovým sýrem a necháme ještě několik minut dopéct.

Drožďový sýr připravíme na pánvi - do rozeřátého oleje vmícháme rýžovou (nebo jinou hladkou) mouku, zalijeme vodou, přidáme rozdrobené droždí, osolíme, dobře rozmícháme a necháme převařit. Podle množství přidávané vody upravujeme konzistenci. Pro použití do zapečených těstovin se hodí spíše řidší.

Drožďový „plátkový“ sýr

Ingredience: rostlinný olej, škrob (6 lžic), voda (cca 500 ml), čerstvé droždí (3 kostky), sůl (1 a ½ lžičky)

Postup přípravy: V pánvi rozpustíme ve větším množství rozeřátého oleje škrob na jíšku, zalijeme vodou, rozdrobíme droždí, osolíme, dobře rozmícháme a necháme převařit. Vlijeme na plech vyložený pečicím papírem a stěrkou rovnoměrně rozetřeme. Necháme zchladnout v lednici. Krájíme na požadované plátky. -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,
Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody
Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Jakub Pešek, Eva Legátová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2026

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE

15. ročník

1/26